Ч. 51. Pocztową należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 15. грудня 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41.

Телеф. Друкарні: 29-26.

На шляху до сповнення бажання народніх мас.

Дня 27. листопада, як ми вже писали, зїхались до Варшави на спільну нараду визначні представники українців, білорусинів і литовців. Зібрала їх недоля цих трьох народів, які живуть в Польщі і яких тисне той сам тягар. Зібрала їх можливість і потреба спільної оборони у спільному горю. І тут треба якраз підкреслити той факт, що **можуть бути і є в даному випадку такі справи, які однаково можуть обходити й обходять зовсім ріжні народи, і що ті справи можуть вимагати та й вимагають від них однакової і спільної оборони.**

Коли щось подібне може бути між ріжними народами, то вже нема що говорити про те, що є справи, які болюче обходять весь один якийсь нарід і вимагають співпраці та боротьби цілого того народу без огляду на ріжні переконання і вірування. Це власне є і в нашого українського народу. Становище нашого народу є таке, що лиш збірною волею цілого народу ми можемо протиставитись наступови, який з усіх боків йде на права народу, і лиш цілим народом ми можемо успішно посуватися вперед до нашої цілі.

Що воно є так, це доказала якраз і та спільна нарада в Варшаві. Коли поминемо білорусинів і литовців, то на тій нараді спільно радили всі українські партії, представники цілого українського народу. Були там представники Українського Національно-Демократичного Обєднання (УНДО), Української Соціялістично-Радикальної Партії (УСРП), Української Соціял-Дем. Партії (УСДП) і Селянського Союзу (Сель-Союз). Скаже хто, що бракувало там ще Сель-Роба і Партії Праці? Так! Їх там не було, алеж бо вони й не заступають думки українського народу; вони є сліпим оруддям Москви і вся їхня праця зводиться до того, щоби в нашому народі прищепити думку московських більшовиків. Ось свіжий маленький зразок. Орган Партії Праці „Рада“ повторяє голоси більшовицької преси в справі українських демонстрацій у Львові проти терору й масових арештів українців на Рад. Україні і друкує між іншим такий один заголовок: „Українські селяне, робітники, вчені і ціла українська інтелігенція однозгідно осуджують „Спілку Визволення України“. Чи може щось подібного написати українець, який хоче визволення свого народу?

Отже ще раз зазначуємо, що на нараді 27. листопада ц. р. були представники цілого українського народу по цей бік Збруча. Був там заступлений весь український нарід на всіх його землях, бо думка, яку заступають українські партії: УНДО, УСРП, УСДП і Сель-Союз є думкою цілого українського народу, якої на жаль на Рад. Україні не можна висловлювати, бо за українську національну думку пакують там наших людей масами до тюрми. Саме це доказують останні масові арешти на Рад. Україні.

Вістку про ту спільну нараду приняв наш нарід з великою полегкістю. Зовсім зрозуміло! Адже всюди, де лиш міг наш нарід висловити свою волю — на ріжних нарадах, зборах, вічах, всюди ми чули лиш одно: ми українці мусимо боронитись і боротись за свої права разом! Це виходило з душі кожного українця, особливо селянина, до якої партії він не належав, бо кожний розумів, що „один в полі не воїн“, що наше горе за велике, щоби його подолати, коли ми самі в собі будемо розбиті. Великий тягар вимагає великої сили, щоби його двигнути, а та сила в даному випадку є лиш в єдности цілого нашого народу. Отже **сповнилося бажання нашого народу: його представники ріжних політичних переконань постановили у загально-народніх справах виступати разом.**

Звичайно, сила тієї спільної наради не лежить у тому, що така нарада відбулася. Її сила в тому, що вона стала початком спільної праці. І коли тепер розпічнеться праця у тому дусі, в якому пройшла нарада, то скоро появляться і добрі її наслідки, а сама нарада буде в нашій історії першою сторінкою нової боротьби за наші народні права.

Органiзація Українського Національно-Демократичного Обєднання.

З реферату головного секретаря партії д-ра Любомира Макарушки на зібранні Народнього Комітету Обєднання.

Розвиток нашої організації.

Це, що діється тепер в краю, дуже утруднювало й утруднює організацію. Але нашому народови до цього не привикати. Наш нарід вміє пристосовуватися і до найтяжших умов, отже й тепер нема в нас ніодного повіту, де справа політичної організації погіршувалась би. Всюди видко поправу і всюди наша політична організація росте з дня на день

В основу розбудови нашої організації від останнього Народнього Зїзду в минулому році принято засади, обняті рефератом посла Остапа Луцького. Відповідно до цього реферату (він видрукований в книжці „III. Народній Зїзд“), змінено організ. статут партії, який ще в липні ц. р. розіслано на місця. Провідною думкою статуту було: дати народнім масам можливість виявити свою волю і тісніще звязатися зі своїм проводом.

Статут вже досі показався доцільним. Де є люде охочі до праці і використали постанови статуту, там є і добрі наслідки їхньої праці. Тому й у тих повітах, де в нашій організації не все гаразд, треба лиш, щоби провід виконав дані йому доручення, а справа безумовно направиться. Урядовці повітових Народніх Канцелярій можуть ствердити, який є рух по тих канцеляріях, а це є якраз одна з головних вимог нового статуту. Отже повітові Народні Канцелярії мусять бути в кожному повіті.

Українське Національно-Демократичне Обєднання і наші установи.

Відношення нашої партії до наших ріжних установ набрало особливої актуальности в звязку з радянофільськими нападами на нашу партію й установи. Все, що діється в установах, йде на карб Українського Нац. Дем. Обєднання. Хоч це й неслушне, але ми, як провідна партія нашого народу, мусимо з цим рахуватися. І саме тому нам необхідно здобувати в установах такий вплив, щоби ми могли цілком слушно за них відповідати.

На жаль деякі наші члени не здають собі справи з того, що за них відповідає партія і що члени інших партій в установах використовують кожний їх крок на шкоду нашої партії. Це занедбання замітне особливо на провінції. На далі цього не повинно бути, бо від становища наших людей в установах буде залежати, чи зможемо ми нести фактичну відповідальність за працю тих установ.

Обєднання й інші партії.

Кажуть, що ми не хочемо співпрацювати в установах з іншими партіями. Неправда! Ми є за співпрацею і відповідальністю за працю. А то дуже часто інші партії входять з нами до ріжних установ лише, як вони й заявляють, для контролі і просто унеможливлюють всяку працю. Працюйте спільно і несіть спільну відповідальність за ту працю! Інакше не хочемо, бо не можемо допустити, щоби народні установи, здвигнуті великим трудом і коштом народу, легкодушно розвалювались.

Наша преса.

Часто нарікають в нас на пресу, особливо за те, що не містить ріжних дописів. А наша преса тепер в незвичайно тяжкому становищу. Конфіскують у ній річи, про які ніхто не думав би. Редактори часто не можуть збагнути, що може йти, а що ні. Звичайно, що це відбивається й на дописах, які найчастіше підпадають конфіскатам. А конфіскати дуже дорого коштують. Місячно це досягає до тисячів. Колиб це знали дописувачі, то напевне їх жалі до преси зменшилисьби, а громадянство далоби пресі тим більшу підтримку. На жаль з тяжким господарчим станом в краю становище преси ще більше погіршилося. **Передплатники залягають з передплатою, яка є одиноким джерелом прибутку преси, а це її зовсім руйнує.** Нам треба звернути особливу увагу на підтримку й поширення нашої преси.

Найближчі організаційні завдання.

Тепер, помимо деяких браків, ми стоїмо так сильно, що для нас не страшні ніякі натиски — навіть волинські методи, які стараються деякі адміністратори перенести на наш грунт. Тим не менше мусимо бути приготовані на найгірше. Повітові Народні Комітети дістануть доручення що до нових методів праці на місцях, які мусять бути точно виконувані.

Мусимо довести до того, щоби в кожному селі мати свого мужа довіря, а на нарадах представників наших організаційних осередків на місцях і мужів довіря мусимо обговорювати всі справи народнього життя, а зокрема всі справи, що торкаються даного повіту. І в кожній справі мусить запасти певне рішення, яке мусить бути переведене в життя. Особливу увагу присвятити самоуправі нашого краю, яка вимагає від нас багато труду і праці, щоби задовольняла хоч в части вимоги нашого народу.

Спеціяльної турботи вимагають грошові справи. Партійний податок є обовязковий і він мусить бути сплачений. Його значіння є подвійне: з одного боку дає засоби на працю, а здругого сприяє партійній дісципліні. При добре веденій грошовій господарці по повітах можлива повна самовистарчальність повітових організацій. Цілий ряд повітів показав на ділі, що навіть помимо найтяжчого господарського становища можна справу відповідно налагодити.

На перше місце наших завдань висуваються також наради інтелігенції і священства. По повітах є в нас багато людей, для яких все байдуже; їх не цікавить ні політика ні ніяка громадська праця. Їх треба зацікавити громадськими справами, треба притягнути їх до праці. В цьому можуть зробити велику прислугу якраз такі наради інтелігенції й священства.

Коли ми зробимо все те, що в даних умовах можна зробити, сміло зможемо собі сказати, що сповнили свій обовязок перед народом.

Wyciąg z protokołu spólnego z dnia 3/12 1929 r.

Sąd okręgowy Wydział karny XXIV. we Lwowie w sprawie Pr. 448/29na posiedzeniu niejawnem w dniu 3 grudnia 1929 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora okregowego postanawia: a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 76 rozp. P. R. P. z dnia 10 maja 1927 r. DZURZP. Nr. 45. dokonane dnia 28 listopada 1929 r. przez Starostwo Grodzkie we Lwowie zajęcie czasopisma „Swoboda“ Nr 49 z dnia 1. grudnia 1929 r. z powodu, artykułu pt. „Potreba politycznoji organizacji na seli“ w całości zawierającego znamiona występku z §. 300 uk. b) zakazać po myśli przepisu z art. 77 cytowanego rozporządzenia rozpowszechnia powyższego druku. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie ; od rygorem następstw przewidzianych w art. 60 tegoż rozporządzenia. Przewodniczący J. Hawel wr., Protoulant Z Kulczycki wr. Za zgodność: Müller, st. sekr.

Нові драчки.

Польський уряд зладив проект закона для здержання надмірного роздроблення селянських грунтів через їх поділ між діти померлого господаря. Проект закона заводить примусове обезпечення на життя для батьків родин. По смерти батька грунт взялаби одна дитина. Решта дісталаби сплату з тої суми, на яку небіжчик був обезпечений.

На днях буде оголошений новий розпорядок про громадські каси ощадности та про вкладки на книжки ощадности у банках. Особи, які мають у банках заощаджено більше як 5000 золотих, будуть платити окремий податок. Тільки ощадности, що не перевищують 5000 зол. будуть вільні від податків.

——o——

Сойм повалив уряд.

Заява недовіря для кабінету Світальського. — Уступлення уряду.

Відкриття сойму.

В четвер, 5. грудня ц. р. розпочалася нарешті буджетова сесія польського сойму. Мала розпочатися ще 31. жовтня, але перебили її відомі соймові події, що перемінились в гостру сутичку двох маршалків: Дашинського і Пілсудського, представників двох ворожих таборів — сойму та уряду. Цим разом відкриття соймової сесії розпочалось спокійно, хоч оба табори приготовились до дальшої боротьби.

Відкрив соймові наради марш. **Дашинський** довшою промовою, в якій тільки натякнув на події сперед місяця і зазначив, що армії всіх цивілізованих народів тримаються здалека від політики. Соймова сесія має перед собою два завдання: упорядкування державної господарки і зміну конституції. Опісля відчитав цілий ряд законопроєктів, внесених урядом, а перш усього проект нового державного буджету.

Перша сутичка.

Перший забрав голос міністер скарбу Матушевський і реферуючи буджетовий прелімінар, зясував програму дальшої державної господарки. Вказав між іншими на важку трошеву скруту яку переживає Польща. Причиною цеї скрути є між іншим велика ріжниця між цінами хліборобських і промислових виробів. Усунути цю ріжницю є одним із завдань уряду.

В дискусії над буджетовим прелімінарем забрали голос представники ріжних соймових клюбів, заявляючи своє становище супроти уряду. Всі, крім одних бебістів, **відмовили піддержки цьому урядови,** домагаючись його уступлення.

Речник українського народу.

Іменем Українського Клюбу промовляв голова д-р Дм. **Левицький**. Він ствердив, що національне питання в Польщі не тільки не рушило з місця і не дійшло до ніякого полагодження, але навпаки **ще більше загострилося.** Мірилом польсько-українських відносин є саме відношення польської влади і польської суспільности до українського села, до українського робітника й української працюючої інтелігенції, до культурних і господарських потреб українського населення, не говорячи вже про політичні права. Отже саме в тій ділянці ствер-джуємо, що політика теперішної влади в останньому році завернула до часів найстрашнійшої реакції та національного гнету хіенопястівського правління, а навіть його перегаяне. Діється це тоді, коли національне питання стає міжнародньою справою і находить щораз краще зрозуміння у мужів, що кермують світовою політикою. Відмовляти кількаміліоновим національностям у Польщі найконечнійших прав це із міжнародного становища вже дивогляд, якого не можна вдержати на довшу мету, ні скрити перед заграницею.

Ясно ставляться в національних справах вшехполяки, що не признають українцям та іншим непольським народам права рішати в загально-державних справах. Є це поділ громадян на дві кляси з ріжними правами. В імя цеї програми усунено українців з урядів, знищено українське народне шкільництво, поховонено справу українського університету, утримується правний хаос у православній церкві й переслідується українські культурно-освітні організації . В господарській ділянці вшехпольська програма вела до знищення українських господарських установ, позбавляючи їх державних кредитів. Творці цеї програми заявляли явно, що хотять винародовити українське населення протягом означеного часу.

Санаційні уряди тримаються іншої тактики. Спершу говорили про національну толеранцію, про рівноправність і справедливість, хвалились своїми симпатіями до українських самостійницьких змагань, але за Збручем. Та згодом занехано всі ті деклямації, кинено до коша всі проекти в національних справах і висунено клич регіоналізму або заманювання всіх неполяків до польського санаційного табору. Тимчасом клич творення спільних організацій є нічим іншим як повторюванням вшехпольського клича утраквізму в школі, є лапкою на українські душі, є параваном, за яким криється **програма нехтування української більшости польською меншістю і підпорядкування собі всіх суспільних, культурних і господарських змагань українців.** І коли ендеція (вшехполяки) пляново і свідомо нищила українське життя у всіх його ділянках, не квестіонуючи бодай його окремішности, то санаційний регіоналізм нищить саму засаду окремішних і самостійних українських установ. Панове Світальський та Славек поминули українців, коли йшло про наради над буджетом і над конституцією. Створили окрему меншостеву ґрупу, котра не повинна мішатися у внутрішні справи Польщі. Українці до плянів зміни конституції не привязують занадто великої ваги, бо й найідеальніша конституція не має значіння, коли її не вводять у життя. Коли маємо вибір між ворожим урядом і ворожим соймом, то волимо ворожий сойм, бо парляментаризм і демократія є вже таки деякою гальмою для самоволі й у соймі бодай є ця трибуна, з якої можемо відкликатися до думки історії. Український Клюб голосуватиме за відкиненням бюджету.

Пос. **Бачинський** (укр. соц. рад.) вказував на гнет українського населення і нищення самоврядування у Сх. Галичині.

Вкінци марш. Дашинський піддав під голосування **внесення славянських меншостей на відкинення бюджетового прелімінаря.** Внесення не здобуло більшости голосів і буджет відослано до комісії.

Бурливе засідання.

В пятницю, 6. грудня соймові наради були дуже бурливі. Зачалось від голосування над внесенням комуністів про заяву недовіря для марш. Дашинського. Внесення перепало величезною більшістю голосів, бо голосували за ним тільки внескодавці.

Уряд бороннться.

Опісля промовляло по черзі аж шість міністрів, а саме Матушевський (фінанси), Світальський (прем'єр), Квятковський (промисл і торговля), Цар (справедливість), Складковський(внутрішні справи) і Залеський (загр. справи). Всі старались збити заміти, зроблені урядови промовцями попереднього дня та вибілити його по змозі, а то з огляду на внесені заяви недовіря. Дискусія була хвилями дуже горяча, причім деякі бебістичні посли сильно атакували марш. Дашинського.

Заява недовіря для уряду.

Але це не вратувало уряду перед тим, що мусіло прийти. Були два внесення на заяву недовіря для уряду Світальського: 1) польських опозиційних клюбів, так званого центроліву, якого українські та білоруси ни не підписали, і 2) внесення Українського і Білорускoго клюбу, оперте на зовсім інших мотивах. Бо коли польські партії поборювали теперішний уряд за його вороже становище супроти сойму, то українсько-балоруське внесення звертaлось проти всіх польських урядів, що вели і ведуть супроти непольських народів політику незадовольнювання їх національних потреб. При голосуванню над внесенням заяви недовіря для уряду 246 голосів було за, 120 (бебістів) проти, а 4 здержалися від голосування. Таким чином **уряд дістав від сойму заяву недовіря.**

Після оголошення висліду голосування комуністи хотіли також чимсь пописатися і счинили страшенну бучу, наслідком чого марш. Дашинський закрив засідання. Про речинець найблищого засідання посли дістануть повідомлення на письмі.

Уступлення уряду.

На другий день, 7. грудня марш. Дашинський вислав преміерови Світальському таке письмо „До пана президента ради міністрів у місци. На засіданню 6. грудня ц. р. сойм ухвалив таку постанову „Сойм не має довіря до теперішного уряду, тому на основі 58 ст. конституції домагається, щоби він уступив". Про повище маю честь повідомити пана президента міністрів. Дашинський".

Того самого дня в полудне прем. Світальський скликав усіх міністрів на коротку нараду, а відтак удався до замку і предложив президентови Мосціцкому просьбу про **димісію (уступлення) цілого кабінету.** Президент приняв димісію, але рівночасно поручив дотеперішним міністрам вести дальше державні справи аж до хвилі покликання нового уряду.

Перемога сойму, та чи на довго?

Отже сталася велика несподіванка. У затяжній боротьбі між урядом і соймом вийшов перший раз сойм переможцем! Уряд разом з Пілсудським мусів уступити перед волею соймової більшости. Чи довго буде тревати тріюмф сойму і які люде прийдуть тепер до державної керми, покаже найблища будучина. Загально думають, що навіть як зміняться люди, то не всі, і не зміниться урядова система, як це зрештою заповіли міністри у своїх промовах.

На понеділок, 9. ц. м. президент Мосціцкий запросив до себе марш. Дашинського і маршалка сенату Шиманського, щоби вияснили положення. Має також запросити деяких провідників опозиції та клюбових провідників. Зачували, що соймова більшість, яка повалила уряд Світальського , не думає покликати нових міністрів, полишаючи це президентови держави. Дашинський висловив побажання, щоби зміна уряду наступила як найскорше зогляду на тяжке господарське положення держави.

Із соймових справ.

На засіданню сойму 6. ц. м. посол одинки Косидарський накинувся на політику українського Обєднання, кажучи, що вона залежна від німців, що народні маси не йдуть за українськими політиками, але за одинкою і т. п. Відповів йому від Українського Клюбу пос. **Біляк**, котрий розкрив пляни польської регіоналістичної політики, що призначила український нарід на сполщення і будує польські памятники на українській землі. У відповідь на зневагу українського національного руху маємо тільки погорду і ми певні, що завтра історії належить до нас.

На руки маршалка сойму вплинули два внесення в справі видачі судам двох українських послів о. д-ра Пеліха і В. Целевича. Першого тягнуть до суду за промову на вічу, а другого за нарушення пресового закону.

—o—

Домагаймося української школи!

Польська влада перемінила тисячі українських шкіл на польські або утраквістичні (що на одно виходить), позвільнювала українських учителів з посад, або попереносила їх з рідної землі в чужі сторони між чужий народ, а до нас спровадила сотки і тисячі польських учителів і учительок, які ведуть в школі і поза школою польонізаторську роботу.

Чи можемо ми бездільно дивитися на це, як на наших очах руйнується те, що для нас найважнійше і найдорожче? Ні! Ми мусимо підняти завзяту боротьбу за українську школу і українського вчителя та вести її вперто, завзято і неустрашимо доти, доки не побідимо.

Не зражуватися нам дотеперішними невдачами. Бо в багатьох випадках ми самі тому винні, що задовольнилися тільки внесенням шкільних декларацій, а як прийшло відмовне рішення, то не вели вже дальше боротьби. Але ті громади, що довели боротьбу вперто до кінця, (як Чесники і Обельниця рогатинського повіту), таки вибороли для себе українські школи.

Тому кожна громада повинна в місяці грудні перевести у себе плебісцит за українською школою і попідписувані та потверджені громадською зверхністю шкільні декляраціі доручити приналежному повітовому шкільному інспекторови до кінця грудня.

Як переводиться шкільний плебісцит, видко з поучення Правної Оборони при „Рідній Школі", що поміщене в нинішним числі „Свободи".

Добровільно нині ніхто нікому нічого не дає ані забраного не віддає. За кожну річ і за кожну справу треба вперто і завзято боротися. А й закони писані не для байдужих і недбалих, тільки для тих, що хотять і вміють з них користати.

Іван Герасимович.

—o—

Нагінка на Пласт у Самборі.

З весною ц. р. почалась в Самборі нагінка на український пласт, в якому гуртувалася ідейна молодь місцевих шкіл. Поліція арештувала 42 учеників, а шкільна влада усунула їх зі школи, не позволяючи ученикам навіть розпочату матуру докінчити. Розпочалися судові доходження, протоколи і слідства. Надармо шукають доказів і стараються невинне товариство Пласт і місцеву молодь підтягнути під якусь небезпечну підпільну організацію. Справа тягнеться вже пів року. Молодь тратить дорогий час, не вчиться, а місцеві українські громадяни дивляться на це байдужно.

Найвисша пора занятися цею справою, приспішити її ліквідацію і помогти молоді, щоби вона не тратила шкільного року. Апелюю цею дорогою до українських послів, щоби занялися обороною молодих людей, бо багато з них може легко змарнуватися.

Місцевий.

—o—

Відгомін рільничого страйку.

Перед карним трибуналом у Львові станула 15 мешканців села Звенигорода пов. Бібрка, обвинувачені за злочин публичного насильства, якого мали допуститися підчас рільного страйку. Дня 23. липня вони, як каже акт обвинувачення, напали на сезонових робітників, що працювали на фільварку, і зігнали їх з поля. Поліціянтови, що казав їм розійтися, ставили опір. На другий день зібрали більше людей і зробили демонстраційний похід.

Обвинувачені не почуваються до вини і кажуть, що виступали тільки проти визиску праці. Трьох із них дістало по два місяці арешту, а інших увільнено.

ВИДІЛ ЧИТАЛЬНІ „ПРОСВІТИ" В БРОШНЕВІ ПОВ. ДОЛИНА

зачав будувати народний дім, але не має на те відповідних фондів. Цею дорогою звертається до українського народу з просьбою допомогти йому в цьому ділі. Найменші жертви будуть щиро приняті. Слати на адресу: Андрій Хоптяк, голова комітету будови, Брошнів, почта Креховичі.

Як переводити шкільний плебісцит?

Закон про деякі шкільні постанови з 31. VII. 1924. р. В. З. ч. 79. поз. 766. і виконний до нього міністеріяльний розпорядок з 7. І. 1925. р. В. З. ч. 3. поз. 33. дає право родичам дітей в шкільному віці вносити що року шкільні деклярації за українською викладовою мовою в школі.

Шкільний плебісцит складається з двох частей: деклярації за українською школою вносять українські родичі або опікуни українських дітей в шкільному віці найдальше до 31. грудня а опісля вносять деклярації до 30. квітня ті, що хотять польської викладової мови в школі.

В ціли переведення плебісциту за українською школою треба створити рухливий **Повітовий Комітет** для переведення шкільного плебісциту в цілому повіті.

В кожній громаді (місті, місточку і селі) створити **Місцеві Комітети**, які подбають про переведення плебісциту в своїй громаді. За українською школою треба деклярацій за найменше 40 дітей. Одначе треба подбати, щоби деклярації попідписували і внесли всі українські родичі зглядно опікуни за своїх дітей в шкільному віці. Кожний батько чи опікун має підписати окрему деклярацію за свою дитину з домаганням української (рускей) школи в в громадськім уряді, який обовязаний даром потвердити власноручність підпису. В разі якоїнебудь перепони в гром. уряді внести проти начальника громади (війта, солтиса) жалобу чи протест до старости, воєвідства і міністерства внутрішних справ. Якщо це не помоглоби, то підписи потверджувати у нотаря, в суді або старостві.

Щоби збаламутити наших людей, видали поляки шкільні деклярації в українській мові але за польською школою і підсувають несвідомим українцям до підписування. Тому треба добре дивитися, які шкільні деклярації хто підписує, щоби замісць за українською школою, не підписав нехотячи — за польською.

Щоби мати контролю над цілою плебісцитовою акцією й унеможливити надужиття шкільних інспекторів, треба шкільні деклярації вносити збірно, а до них можна долучити супровідне письмо та доручити за потвердженням рубрум. Якщо який шкільний інспектор не схоче потвердити рубрум, то внести проти нього жалобу до шкільної кураторії та міністерства освіти, а шкільні деклярації вислати порученим листом і рецепіс старанно переховати. Все це треба доручити, чи післати почтою так, щоби вплинуло до повітової шкільної ради найдальше до 31. грудня.

Хто береться до переводження шкільного плебісциту, повинен купити собі за 50 сот. книжочку посла Володимира Целевича п. з. „Про нові польські шкільні закони“ зі вступом посла Сергія Козицького (практичний порадник враз з текстом закону й виконного розпорядку). Львів, 1925 та за 1 зол. 20 сот. брошуру І. Герасимовича п. з. „На тривогу!“ з практичними вказівками і взорами а також потрібну скількість шкільних деклярацій зразок „А“ по 3 сот. за штуку. З замовленнями звертатися до Правної Оборони при „Рідній Школі“ у Львові, Ринок ч. 10.

Правна Оборона при „Рідній Школі“.

На організаційному фронті.

КОЛОМИЯ. В порозумінню Українського Національно - Демократичного Обєднання і Української Соціялістично - Радикальної Партії відбулася в Коломиї 1. грудня у великій салі Народнього Дому довірочна нарада українських громадських радних. До президії наради вибрано представників обох партій. Про значіння і права громадських рад говорив д-р М. Стахів, (УСРП), а про громадські буджети (як їх укладати і як боротись з тим, щоби повітові виділи їх не змінювали) говорив посол В. Целевич (УНДО). Оба реферати викликали живу дискусію. Наслідком наради вибрано екзекутиву радних.

Тогож самого дня вечером відбулась в Коломиї довірочна нарада У. Н. Д. Обєднання. Головував голова Пов. Нар. Комітету п. Юра Чукур. Реферат про нашу політику і відносини на Радянській Україні виголосив посол Дмитро Паліїв. Про політику Обєднання говорив посол В. Целевич, а сенаторка Олена Кисілевська закликала до організації жіноцтва, щоби воно ставало до праці для народу і вступало в ряди Обєднання. З черги п. Юра Чукур від імени селян зазначив, що дурман, який ширили всякі відміни лівих, розвівається, а селянство стає до дружної громадської праці зі своєю незалежницькою інтелігенцією. Нарада закінчилася вибором проводу організації міста Коломиї на чолі з д-ром Я. Шипайлом.

ТЕРЕБОВЕЛЬЩИНА. 30. листопада відбув посол Великанович віче в **Різдвянах**. Після справоздання з діяльности Української Парляментарної Репрезентації, посол вияснив зокрема ролю „Стронніцтва Хлопского“, якій то партії вдалося підчас виборів збаламутити чимало наших убогих селян Теребовельщини, зокрема Різдвян. Присутні висловили подяку і довіря нашій Парляментарній Репрезентації і жаліли, що підчас виборів впали жертвою демагогічної агітації. З жалів на вічу замітніше було негодування з причини подешевіння господарських продуктів і стягання податків за два роки, себто за 1929 і 1930 рік.

В справі Різдвян інтервенював посол Великанович в теребовельському старостві, а саме вияснював справу будови мосту і нелегально дарованої площі під Т. С. Л. в Різдвянах, а також в справі над міру високого податку на повітову дорогу, яка в Теребовлі є не довга і в доброму стані. Площу під Т. С. Л. у Різдвянах подарувала наказна громадська рада.

ХИРІВ. 27. листопада відбулася в салі Народнього Дому в Хирові довірочна нарада радних Хирова і доокола лежачих громад в числі 46 осіб. Нараду відкрив голова Повітового Народнього Комітету Франц Липецький. Справу громадських бюджетів реферував о. сенатор Юліян Татомир, а в дискусії забирало голос богато радних з ріжних місцевостей.

СКАЛАТЩИНА. 3. грудня відбулася в **Скалаті** довірочна нарада в справі організації. Про організацію партії говорив А. Пісецький, який також здав звіт з діяльности Народнього Комітету до останнього часу. В дискусії Антін Сеник з Колодіївки дорікав так світській як і духовній інтелігенції, що за мало цікавиться громадськими справами. На нараді вибрано новий Повітовий Народній Комітет, до якого війшли: п. А. Пісецький головою, а членами о. совітник Р. Зарицький з Вікна, д-р Арсен Тригубчак, адвокат зі Скалата, Дмитро Рудяк, господар з Новосілки грималівської і Антін Сеник з Колодіївки.

По широкому світі.

БОРОТЬБА З РЕЛІГІЄЮ В РАДЯНЩИНІ. В більшовицьких газетах находимо вісти про нові успіхи „безбожників“ у боротьбі з релігією. Більшовицька влада на Радянській Україні закрила в останніх тижнях 84 церкви, костели і біжниці. В старинній церкві Успенія у Винниці розташувався комуністичний клюб. В костелі в Новій Ушиці уладжено комуністичний клюб імени Домбаля, бувшого посла попередного польського сойму. Славну синагогу в Білій Церкві перемінено на спортову салю. Церкви мають перейти під управу рільничих комун, котрі переминять їх на господарські будинки. В першомайській окрузі „безбожники“ зняли силою дзвони із 67 церков і зажадали від радянської влади, щоби зробила це в цілім краю.

В НІМЕЧЧИНІ підноситься щораз більша опозиція проти пляну Юнга, що управильнює висоту і спосіб сплати воєнних відшкодовань в користь воєнних переможців. Вправді парлямент заявився проти акції німецьких націоналістів і плебісцит, заповіджений на 22. грудня, не має виглядів, однак протести проти пляну Юнга все таки не вгавають. Велике враження викликав виступ президента державного банку, д-ра Шахта, б. предсідника німецької делегації, що радили в Парижі в справі воєнних відшкодовань. Він оголосив письмо, в якім доказує, що Німеччина має зречися високих фінансових претенсій супроти Англії, Бельгії та Польщі, тому зобовязання, наложені на Німеччину пляном Юнга, є неможливі до виконання. Це письмо викликало в урядових кругах велике занепокоєння і канцлер має поставити в парляменті заяву довіря в справі загальної політики уряду.

В РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗІ загострюється дальше боротьба з диктатурою Сталіна. Перед роком приняв більшовицький уряд плян пятилітної господарки, що мав довести державу до великого господарського розвитку. Однак досить було одного року проби, щоби переконатися, що цей плян веде господарське життя до руїни. Не вдоволений ним ні міський робітник, що з причини низької плати і надмірних податків ледви дихає, а тимменше невдоволений селянин, що найшовся на краю пропасти. Селянство прямо ограблене зі збіжа і випродує тепер масово худобу, бо не має її чим годувати. Проти такої державної господарки йде на цілій лінії опозиція. Не ослаблює справи те, що Сталін не перебирає в засобах у боротьбі з невдоволеними і змусив провідників опозиції: Бухаріна, Рикова і Томського до відкликання своїх замітів. Нужда і голод краще агітують проти уряду, сильнійше вражають ніж звірства чрезвичайки і загострюють положення в масах.

—o—

Ріжні вісти.

Наслідком протирадянських демонстрацій у Львові радянський посол у Варшаві Богомолов уступає зі свойого дотеперішного становища і переходить як урядовець до радянського посольства в Льондоні.

За німецькими, шведськими та грецькими кольоністами втікають з більшовицького раю також чеські та словацькі поселенці. Творитьcя міжнародний комітет допомоги для поворотців.

На засіданню секції Західної України при управі комуністичної партії в Харкові ухвалено дати галицьким комуністам всякої масти наказ захопити конче в свої руки всі українські кооперативи й кооперативні союзи в Польщі.

На засіданню центрального виконуючого комітету комуністичної партії в Харкові член Корчак - Чепурковський зажадав прилучення Східної Галичини зі Львовом до Радянської України. Одночасно більшовицька влада арештувала дальшу тисячку народних учителів за українські націоналістичні переконання.

—o—

НОВИНКИ.

— Новий гр.-кат. епископ. Папа іменував крилошанина греко-католицької капітули в Станиславові, д-ра Івана Лятишевського епископом суфраганом для станиславівської епархії. Новий епископ був доси професором церковної історії в тамошній духовній семинарії.

— Горожанство українських імігрантів у Польщі. Наслідком заходів українського Центрального Комітету польське міністерство внутрішних справ управильнило справу горожанства українських імігрантів, що приїхали до Польщі перед 1929 р. Ділиться їх на дві категорії: до першої належать ті, що служать в польських державних або самоуправних урядах, а до другої, що находяться на приватних службах. Перші мають побут у Польщі забезпечений вже своїм службовим відношенням до держави, а про побут других рішають воєвідства.

— В справі ґрунтового податку. Міністерство фінансів вислало до всіх скарбових палат обіжник, по думці якого скарбові уряди уповноважені відкладати речинець вплати маєткових податків та рат ґрунтового податку до 31. січня 1930 року. З цих полекш можуть користати селяни, які внесуть подання та докажуть, що їх матеріяльне положення не дозволяє вплатити податку у давніше визначенім речинці. Від податків відложених до 1. січня 1930 р. будуть побиратись відсотки у висоті 1 процент за місять відложення.

— Фальшивий донос. В Новосілці Грималівській пов. Скалат перевела поліція ревізію у Дмитра Рудяка, голови місцевої читальні „Просвіти“ і надзірної ради кооперативи „Народний Дім“. Після ревізії його арештували і завели на поліційну станицю в Товстім. Списавши протокол, пустили його на волю. Ревізія відбулась на основі доносу місцевих хрунів.

— Вилучення громад в Жовківщині. Розпорядком ради міністрів вилучено з жовківського повіту і львівського воєвідства такі громади: Батятичі, Рожанка, Константинівка і Зубомостя. Всі ті громади прилучено до повіту Камінка Струмилова і до тернопільського воєвідства.

— На православіє. Мешканці села Туря Горішна пов. Старий Самбір покинули гр.-кат. обряд і перейшли на православіє. До села приїхали два православні священики, Тичишин і Петрушевич, і перенявши церковні будинки, стали правити богослуження. Все те наслідки москвофільської агітації.

— Фальшиві 50-долярівки появилися в Польщі. Ріжняться від правдивих інакшим папером, котрий не має в собі шовкових ниточок.

— Нагла смерть постигла Миколу Величковського, редактора газети „Селянин“, вадаваної за польські гроші. Він бавився до пізної ночі в каварні з двома незнаними людьми а вернувши до дому, помер нагло серед проява затроєння.

— Нещасливі летунські вправи. Над військовою летунською площею в Скнилові коло Львова у висоті 800 метрів вдарили на себе підчас вправ два літаки і попадали на землю. Спід одного розтрощеного апарату добули трупи підпоручника Мостовського і пільота (керманича) Комарницького. В другім розбитім літаку тяжко потовкся пільот Дронговський і помер в дорозі до шпиталю. Підпоручник Мечиховський пробував ратуватись, вискочивши з апарату, але поломав собі ноги і тяжко потовкся, так що помер у шпиталю. — В Пуцку над Балтійським морем розбився польський гидроплян (літак, що може плавати по воді), причому один офіцир згинув а один легко ранений.

— Рідке щастя. Юрій Ковальчук, робітник в Альберті (Канада), виграв 80 тисяч долярів, купивши льос з кінських перегонів в Англії. Ковальчук є родом з Галичини і має справді рідке щастя. Недавно він випав з моторового візка на залізничій лінії й зломив собі ногу. Нога йому гоїться і вістка про велику виграну застала його в ліжку.

— **Молоді розбійники.** Перед трибуналом присяжних суддів у Львові станули минулого тижня два брати, 19-літний Клим і 17-літний Іван Рокети із Скнилівки, що забажали розбійницької слави та легкої наживи при помочи грабунку. Озброївшись в револьвер, ніж і палки, нападали минулого літа на гостинци між Городком і Любінем на фіри, головно жидівські, та обдирали людей з грошей і товарів. Арештовано їх в оброшинськім лісі. Старшого засуджено на 4 а молодшого на 3 роки вязниці.

— **Не вдалась штука.** В селі Шумлянах пов. Підгайці арештовано якогось Юзефа Бернацкого, що представлявся за скарбового урядника, ревідував тютюн, виплеканий господарами і накладав на них грошеві кари.

— **Огні.** У Ліндерівці пов. Станиславів згоріла лісницівка з двома оборогами. Огонь мабуть підложено. — В Жураві пов. Рогатин підпалив хтось будинки Івана Гучка, де містилася також торговля Соломона Зайфарта. — В Березові пов. Коломия згоріли наслідком підпалу три стирти сіна. — На Діброві коло Станиславова згоріла стирта вівса. Огонь викликали цигани, що ночували коло стирти. — В Пукові пов. Рогатин підпалив хтось будинки Владислава Весоловського.

— **Бандитизм.** До мулярського робітника Осипа Винника в Долині стріляли крізь вікно якісь напасники і так його поранили, що він незабаром помер. — На гостинци між Нараєвом і Дунаєвом пов. Перемишляни напало серед ліса на фіру зі селянами з Бачова чотирох опришків, перевернули фіру до рова і зрабували перину та інші річи, причім одній жінці розбили голову. — Між Панасівкою і Ходачковом пов. Тернопіль опришки ограбили Марка Ґельґера, жидівського учителя з Грималова. — В Радехівщині арештовано ватагу злодіїв, що бушувала в цілій околиці і грабила.

— **Чоловік звір.** Суд присяжних в Коломиї розглядав справу Петра Мандриґи, 39-літного господаря з Рашкова пов. Городенка. Невдоволений поділом родинного маєтку, він помордував сокирою свою родину, а саме батька та сестрінка і тяжко ранив його маму та сестру. Думав, що по їх смерти дістане весь маєток. Трибунал засудив його на кару смерти через повішення.

— **На кару смерти** засудив львівський суд присяжних 31-літного Михайла Гаврилюка зі села Зіболок пов. Жовква. Гаврилюк відсидів уже 5-літну вязницю за вбивство. Вернувши з вязниці убив сокирою Аделю Веснер, 18-літну дочку своєї любовниці Кароліни, за те, що не хотіла піти слідами своєї матери.

— **Два жовніри втопилися.** В Чорткові прийшло в одній реставрації між вояками і цивільними до бійки. Жовніри, окружені зі всіх сторін цивільними жидами, почали втікати й кинулись одягнені в ріку Серет, щоби її переплисти. По середині ріки двох жовнірів утопилося.

— **Більшовицька боротьба з вірою.** Радянська влада приказала спалити всі релігійні книжки, особливо євангелію, біблію, коран і талмуд.

— **Домівка Українського протиалькогольного Т-ва „Відродження“** у Львові міститься при вул. Ґродзіцьких ч. 4 (через другі сходи на третьому поверсі). Урядові години кожного дня від 10—12 перед полуднем і від 2—4 по полудні. В неділі і свята від 10—12 год. перед полуднем. В домівці відбудеться в найблищих днях протиалькогольний курс. Зголошення на курс вже приймаються. Незалежно від курсу будуть що тижня в домівці Т-ва „Відродження“ цікаві реферати.

— **Спростовання похибки.** В попередньому числі „Свободи“ в статті: „Українська справа і т. д. з промови Голови Укр. Нац. Дем. Обєднання...“ в останньому уступі частини: „Наше внутрішне становище“ зайшла замітна помилка, яку цим спростовуємо. Той уступ має звучати так: „Радянофільська „Рада“ пише, що Рад. Союз дуже сильний і тому арештує контрреволюціонерів. **Але навпаки. Можна припускати, що тутешні більшовицькі експозитури доносять більшовицькій владі,** що в нас захиталась“ і т. д. до кінця. Підкреслені слова були через недогляд пропущені.

——o——

Ціни у Львові.

Збіже. Пшениця двірська 40·75, селянська 38, жито 26 ячмінь 21·75, овес 21·50, сіно 9—12, околоти 10 12.

Худоба. Міська центральна торговиця платить за 1 кґ. живої ваги: Воли I ґат. 1·55—1·65, II ґат. 1·40—1·50 корови I ґат. 1·50—1·60, II ґат. 1·40—1·50, III 0·90—1·00 ялівки I ґат. 1·50—1·65, II ґат. 1·25—1·35, телята 1·70—1·90

Набіл. Маслосоюз продає: Масло десерове 6·80, 6·00 кухонне 5·00, сир звичайний 1·60, бриндзя 6·00, сметана 2·40, молоко 0·50, яйце 0·25, мід 3·40.

ГРОШІ. Доляр амер. 8·90, канад. 8·82, чеська корона 0·26, австр. шілінґ ·25, лей 0·05, франц. франк 0·34 фунт штерл. 43·50, червонець 17·50.

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Веде посол В. Целевич.

ЗАМІТКА: У цьому відділі будемо давати відповіди на запити кожного передплатника „Свободи“. Листовну відповідь одержить лише той передплатник, що пришле почтовий значок за 25 сотиків.

В справі підвод для учителів народніх шкіл на рейонові конференції.

Деякі староства наказують нашим громадам давати безплатні підводи учителям народніх шкіл на рейонові конференції. Тимчасом громади мають обовязок давати на письменне візвання шкільного інспектора безплатні підводи учителям лише на окружні конференції, котрі відбуваються що два роки в ціли вибору делеґатів до шкільних повітових рад. Окружні конференції мають офіціяльний характер. Рейоновіж конференції, котрі відбуваються 4—5 разів в році або частіше, мають півофіціяльний характер і учителі не мусять брати в них участи. Тому громади не мають правного обовязку давати безплатних підвод на рейонові конференції. Учитель може дістати підводу на таку конференцію, але має за неї заплатити. Тимсамим старости, наказуючи давати безплатні підводи на рейонові конференції поступають протизаконно, проти чого належить вносити негайні відклики до воєвідства.

Воєнні інваліди і земельна реформа.

Закон про виконання рільної реформи з 15. серпня 1920 р. признає воєнним інвалідам першенство при парцеляції маєтків, що відбувається на основі закону про виконання рільної реформи. Тому воєнні інваліди, що побирають інвалідське заосмотрення, повинні старатися про надання їм відповідних парцель.

Подаю зразок прохання:

До Земельного Уряду
в Тернополи.

Я є малоземельним мешканцем громади Глубічок, а притому воєнним інвалідом о 50% нездібности. Тому, що мається переводити у кожній громаді парцеляція великої земельної власности по думці арт. 29 ч. 1. закону про рільну реформу, прохаю признати мені 5-морґову парцелю. Мушу зазначити, що я є рільником і маю на удержанню родину, зложену з 6 осіб. Маю польське торожанство і не був ніколи караний.

При заключенні умови купна-продажі можу 1/4 ціни купна заплатити готівкою а решту заплачу протягом 20 літ.

Ґлубічок, 30. липня 1929.

Іван Оріх.
воєнний інвалід.

——o——

ДОПИСИ.

ЛЮДВІПОЛЬ НА КОСТОПІЛЬЩИНІ (Волинь). *Як каса Стефчика помагає селянам.* У нашому містечку каса Стефчика уже поверх шість років, але користи з неї для народу обмаль. Щоб взяти позичку у тій касі, селянин мусить позичити наперед гроші у якогось жида на великі відсотки, бо треба ранійш вкласти до каси Стефчика пай в квоті 20 золотих і дати добрий могорич урядникови каси. Приходить селянин, який вже давно вклав пай, вже й обридло йому бідоласі ходити та їздити, та просить урядовця позички. Стає на тому, що селянин веде його до шинку на снідання. Випили добру чарку і закусили. Як так, то сьогодні дістанете напевно гроші, каже урядовець. Селянин чекає до півдня і веселить своє лихо, що вже без грошей не поїде. Я йду до каси, каже урядовець, а ви приходьте з ручителем. Прийшов селянин з ручителем, а урядовець як гримне: „Геть звідси! Не дам пенендзи! Привів мені якогось заср....!“ Вгорнувся селянин і відцурався свого паю 20 золотих і подарував могорич, та більше вже туди не заходить. І багато, багато бідних селян повкладали паї по 20 зол. і ходили та їздили по два, по три роки, але ані грошей не можна позичити, ані паїв назад видерти. Пора селянам зрозуміти, що каси Стефчика за них байдуже. Правду голосить Обєднання, що „ніхто нам не поможе, як ми самі собі не поможемо“. Отже туртуймось і засновуймо каси ощадности, і будемо мати завше свої гроші! — *Пайщик.*

СОКОЛІВКА ПОВ. ЗОЛОЧІВ. *Комуністичне безглуздя.* Читальня „Просвіти“ в Соколівці купила в 1925 р. за гроші зібрані з добровільних датків хату для читальні і інших громадських установ. На жаль хата за мала, бо не має відповідної салі для викладів, аматорських вистав і т. п. Тому виділ читальні постановив її розбудувати і почав збирати датки не тільки в селі, але звернувся й до своїх односельчан в Канаді, за допомогою. Цей заклик попав до канадійської комуністичної ґазети „Українські Робітничі Вісти“ і з того приводу там вміщено величезний допис за підписом нібито односельчанина, в якому не щадиться лайки і для тов-а „Просвіта“, як і на адресу Українського Національно-Демократичного Обєднання та священиків, яких вважається найбільшими ворогами народньої справи. Те, що пишеться у тому дописі, доходить до безглуздя і тому повторяти його не будемо. Соколівчани заявляють тільки одно: Почуваємо себе українськими націоналістами, при соймових виборах віддали всі свої голоси на Українське Національно-Демократичне Обєднання і тим гордимось. Боколиб всі так поступили і всі обєднались для спільної праці, то інакше стоялаб нині наша національна справа. А Народній Дім розбудовуємо всі і для всіх — для добра громадян Соколівки і цілого народу.

——o——

Нові книжки і видання.

Д. Николишин: Андрій Чайковський. Ювилейний реферат. Коломия 1929. Сторін 32. Брошура дає огляд літературної діяльности Андрія Чайковського, одного з найпопулярніших галицьких письменників.

Ілюстрований Господарський календар „Сільський Господар“ на рік 1930. Сторін 320 + відділ оголошень. — Це найкращий господарський календар, який появився цього року. На зміст його зложилося кількадесять господарських статей, написаних фаховцями аґрономами зі всіх ділянок сільського господарства. Вже попередний річник цього календаря звернув на себе увагу українських хліборобів, що хотять боротися з нуждою при помочі власної хліборобської орґанізації „Сільський Господар“ та збирати більші доходи у своїм господарстві. Цьогорічний, другий річник календаря ще кращий не тільки змістом, але й зверхним виглядом, і може стати справжнім приятелем та дорадчиком кождого сільського господаря на протязі цілого року. Велика ця книжка видана дуже старанно, на кращім гладкім папери, з гарною кольоровою вінєтою на твердій обгортці та з численними ілюстраціями в тексті і є цінним набутком для кождої господарської бібліотеки. Це календар на довгі роки, бо вартість його непеременаюча. Ціна 3 зол. 50 с.

ОГОЛОШЕННЯ.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає **Ол. Кузьма.** — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.